

GIPE/PTP- Grup Interdisciplinar per a la Prevenció i l'Estudi de les Pràctiques Tradicionals Perjudicials

Més informació: www.mgf.uab.es

L'observatori Transnacional d'Investigació Aplicada a Noves Estratègies per a la Prevenció de l'MGF, albergat per la Fundació Wassu, té dues bases d'investigació i formació: una a Espanya, a través del Grup Interdisciplinar per a la Prevenció i l'Estudi de les Pràctiques Tradicionals Perjudicials (GIPE/PTP), del Departament d'Antropologia Social i Cultural de la UAB; i l'altra a Gàmbia, mitjançant l'ONG Wassu Gambia Kafo (WGK).

El GIPE/PTP està format per professionals de diverses ciències socials (demografia, dret, antropologia, treball social, pedagogia...) i professionals de la salut (ginec-obstetrícia, pediatria, infermeria, medicina familiar i salut pública).

L'objectiu principal del grup d'investigació és implementar noves estratègies per a l'abordatge de l'MGF, basades en la investigació, la sensibilització, la prevenció i l'apoderament, perquè siguin les dones i les seves comunitats les que assumeixin propostes alternatives que evitin la pràctica. Es busca protegir el dret fonamental a la integritat física i psíquica, conciliant aquesta perspectiva amb el respecte a les tradicions.

El grup desenvolupa un programa d'investigació aplicada i activitats de formació que permeten l'establiment d'una estratègia holística per prevenir l'MGF, incorporant l'experiència en el terreny a Gàmbia i el coneixement adquirit de l'estudi dels processos d'aculturació i integració social de la població immigrada (procedent de l'Àfrica Subsahariana) a Espanya.

La metodologia desenvolupada pel grup d'investigació es dissenya amb la investigació antropològica i mèdica, resultant en la transferència de coneixement en cascada: es parteix de la realitat social de l'MGF i les seves conseqüències per a la salut i es transmet als agents socials clau (responsables polítics, professionals d'atenció primària, professors, estudiants de ciències de la salut, líders religiosos i comunitaris, matrones tradicionals i circumcidadores) amb la finalitat de que siguin ells i elles qui ho traslladin a la societat i que, a la vegada, dones i nenes puguin prendre decisions informades i siguin apoderades.

A Catalunya, en el marc del Fòrum Barcelona 2004, el grup participa en el desenvolupament del Fòrum Mundial de les Dones, organitzant el diàleg "Drets humans, la iniciació sense mutilació". D'aquesta instància sorgeix un document final, la "Declaració de Barcelona", en recolzament a un abordatge preventiu que permeti evitar la judicialització del problema. Durant l'any 2006, l'equip assessora i col·labora amb la Divisió d'Atenció Primària de l'Institut Català de la Salut (ICS) en l'elaboració i difusió d'una proposta d'intervenció preventiva per als i les professionals d'atenció primària de salut.

El grup ha realitzat formacions sobre aspectes mèdics i socioculturals de l'MGF, recolzant als i les participants a comprendre els punts de vista i actituds de les famílies i els motius pels quals es realitza la pràctica. Proporcionen eines per a la prevenció, faciliten la informació i les alternatives que permeten treballar amb famílies migrants des del coneixement, el respecte i la comprensió. Es forma a professionals de la salut, educació i serveis socials, entre d'altres, a Catalunya, Andalusia, Illes Balears, Aragó, Madrid i el País Basc, abordant l'MGF des d'una perspectiva multidisciplinària. El manual "Mutilació Genital Femenina. Manual per a professionals", elaborat per l'equip i publicat el 2010 - actualitzat i editat el 2017-, serveix com a base a aquesta iniciativa. En el marc d'aquestes formacions s'han continuat subministrant enquestes CAP (Coneixements, Actituds i Pràctiques dels professionals en matèria d'MGF) previ i posteriorment a les formacions, que permeten avaluar l'impacte del programa i actualitzar el coneixement sobre la realitat de l'MGF al país.

L'equip d'investigació també ha ofert formació a estudiants de ciències de la salut a les diverses Universitats de l'estat Espanyol, participant en Màsters com el d'Antropologia Aplicada i Intervenció, Medicina Tropical, Violències masclistes i Cooperació al Desenvolupament de la UAB.

Amb l'objectiu d'expandir el projecte a Espanya, es promou la col·laboració amb socis clau: ajuntaments, proveïdors de salut, instituts de la dona, delegació del govern i altres entitats involucrades en la prevenció de l'MGF. Sota aquesta perspectiva, es col·labora estretament amb responsables en la presa de decisions, advocant per polítiques i plans que prioritzin un enfocament preventiu, que eviti intervencions policials. Davant d'una emergència, la intervenció policial està determinada per la necessitat d'actuar amb pressa ja que busca evitar prejudicis, independentment dels mitjans utilitzats. Aquestes accions no tenen en consideració els processos individuals, familiars i comunitaris en relació a la pràctica, fet que suposa un risc de que altres drets fonamentals siguin violats, donant lloc a una doble victimització.

Els resultats obtinguts del treball amb el personal sanitari i les comunitats migrants és divulgada en revistes científiques d'àmbit internacional ¹²³ mentre que l'enfocament de l'Observatori Transnacional es dona a conèixer en diferents publicacions⁴⁵.

---

¹ KAPLAN, A.; CANO, F.; MORENO, J. y PEREZ JARAUTA, M. J. (2008) "From local to global: Female Genital Mutilation in Diaspora", en *Journal of FGM and other harmful traditional practices* IAC, Geneva. Addis Abeba, nº1.

² KAPLAN, A.; TORAN, P.; MORENO, J.; CASTANY, M.J. y MUÑOZ, L. (2009): "Perception of primary health professionals about Female Genital Mutilation: from healthcare to intercultural competence" en *Bio Med Central Health Services Research*, nº9, pp.11.

³ KAPLAN, A.; FERNÁNDEZ, N.; MORENO, J.; et al (2010): "Female Genital Mutilation: perceptions of healthcare professionals and the perspective of the migrant families", en *Bio Med Central Public Health*, nº10, pp. 193.

⁴ KAPLAN, A.; TORAN, P.; BERMUDEZ, K.; BOLIBAR, B. y MORENO, J. (2008): "Conocer y actuar: un proyecto interdisciplinar de prevención de las mutilaciones genitales femeninas en Gambia y España", en *Studia Africana*, Centre d'Estudis Africans, nº 78, pp. 42-52.

⁵ KAPLAN, A.; TORAN, P. y MORENO, J. (2009): "Nuevas estrategias para el abordaje de las mutilaciones genitales femeninas: la iniciación sin mutilación. Un abordaje circular Gambia-España" en MOLINA, E. y SAN MIGUEL, N. (Coords.) *Universidad, Género y desarrollo. Buenas prácticas en derechos Humanos de las Mujeres*. Universidad Autónoma de Madrid/Ministerio de Asuntos Exteriores, Madrid.

Activitats del GIPE/PTP

D'acord amb els objectius mencionats i valorant positivament els coneixements i experiències que cada membre del grup ha obtingut en la seva pràctica formativa i professional, el GIPE/PTP, com a grup singular d'investigació de la UAB, participa activament en dues àrees d'activitat principals:

1) La **investigació aplicada**, que inclou:

- *Investigació qualitativa*
  - *Estudi de la situació de l'MGF*, basada en la realització d'etnografies, grups focals amb dones i homes de comunitats residents a Catalunya, entrevistes en profunditat o anàlisis de casos amb els professionals que tenen contacte amb població procedent de països on es practica l'MGF.
  - *Realització de Diagnòstics* dels territoris on es concentra gran part de la població d'origen a països on es practica l'MGF i que requereix d'intervenció preventiva i formació a professionals. Són exemples, l'Estudi de l'MGF a Espanya a petició de la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere, el *Diagnòstic per a la implementació d'un programa de prevenció de l'MGF a la Comunitat Autònoma d'Euskadi* a petició d'Emakunde (Institut Basc de la Dona) o el *Diagnòstic de la Mutilació Genital Femenina a la ciutat de Barcelona* a petició de la Regidoria de Cicle de Vida, Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona.
- *Investigació quantitativa*
  - *Qüestionaris CAP*, que permeten conèixer els Coneixements, Actituds i pràctiques que els professionals d'atenció primària tenen abans i després de les formacions impartides per part de l'equip d'investigació GIPE/PTP sobre MGF. Els resultats permeten avaluar l'impacte del programa i actualitzar el coneixement sobre la realitat de l'MGF al país.
  - *Realització de mapes socio-demogràfics de l'MGF* en un territori determinat que permet indicar el número de dones i nenes que provenen de països practicants. És una eina essencial per a conèixer la magnitud i la geografia de la pràctica a Espanya, possibilitant el disseny de polítiques i intervencions preventives en atenció primària. El mapa de l'MGF a Espanya fou publicat per primer cop l'any 2002 i s'ha anat actualitzant regularment cada quatre anys (2001-2005⁶⁷, 2009⁸, 2013⁹, 2017¹⁰).

---

⁶ KAPLAN, A.; MERINO, M. y FRANCH, M. (2002) Construyendo un Mapa de las Mutilaciones Genitales Femeninas. *IDIL*, Barcelona.

⁷ GRUPO INTERDISCIPLINAR PARA LA PREVENCIÓN Y EL ESTUDIO DE LAS PRÁCTICAS TRADICIONALES PERJUDICIALES-GIPE/PTP (2006) *Mapa de la Mutilación Genital Femenina en España*. [Documento no publicado].

⁸ KAPLAN, A. y LÓPEZ-GAY, A. (2010) Mapa de la Mutilación Genital Femenina en España 2009. *Antropología Aplicada 1*. Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.

⁹ KAPLAN, A. y LÓPEZ-GAY, A. (2013) Mapa de la Mutilación Genital Femenina en España 2012. *Antropología Aplicada 2*. Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, en prensa.

¹⁰ KAPLAN, A. y LÓPEZ-GAY, A. (2017) *Mapa de la Mutilación Genital Femenina en España 2016*. *Antropología Aplicada 3*. Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.

2) La **transferència de coneixement**, que implica:

- *Formació a professionals d'atenció primària* (en salut, serveis socials i educació) que treballen amb població migrant procedent de països on es practica l'MGF, a Catalunya, Balears, Aragó i el País Basc, abordant l'MGF des d'una perspectiva multidisciplinària. També imparteixen classes a universitats catalanes de ciències de la salut i ciències socials (Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Barcelona, Universitat Rovira i Virgili, Escola Universitària d'Infermeria Gimbernat).
- *Assessorament* a serveis d'atenció primària, jurídics, polítics, comunitaris i familiars, recolzant la comprensió dels punts de vista i actituds de les famílies i proporcionant eines per a la prevenció, facilitant informació i alternatives que els permetin treballar amb les famílies immigrades des del coneixement, el respecte i la comprensió. Són exemples d'assessorament els realitzats en la creació de programes de prevenció i atenció de l'MGF en els municipis de Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Bilbao (els dos últims en procés de creació), i es preveu iniciar l'assessorament a la ciutat de Barcelona.
- *Sensibilització* a líders religiosos i comunitaris, famílies i comunitats de dones, homes i joves d'origen subsaharià que han migrat i viuen actualment a Catalunya, o nascuts a Catalunya, a través de tallers de sensibilització on es realitzen debats i es desconstrueixen els motius que sustenten la continuació de l'MGF.
- *Disseny de materials* com per exemple els manuals per professionals (el manual "Mutilació Genital Femenina. Manual per a professionals", fou elaborat per l'equip d'investigadores, publicat el 2010¹¹ i actualitzat el 2017¹²), guies, díptics, realització d'audiovisuals o la creació d'un compromís preventiu que facilita a les famílies migrants oposar-se al que la societat gerontocràtica del seu país d'origen determina sobre la realització de l'MGF a les seves filles¹³.
- *Participació en Congressos* nacionals i internacionals.
- *Publicació d'articles* en revistes científiques on es divulga el treball realitzat amb el personal sanitari i les comunitats migrants a nivell nacional i internacional¹⁴¹⁵¹⁶¹⁷.

---

¹¹ KAPLAN, A.; MORENO, J. PÉREZ JARAUTA, M. J. (coords.) (2010). *Mutilación Genital Femenina. Manual para profesionales*. Grupo Interdisciplinar para la Prevención y el Estudio de las Prácticas Tradicionales Perjudiciales (GIPE/PTP) UAB, Bellaterra.

¹² KAPLAN, A. et al (2017). *Mutilación Genital Femenina. Manual para Profesionales*. Grupo Interdisciplinar para la Prevención y el Estudio de las Prácticas Tradicionales Perjudiciales (GIPE/PTP) UAB, Bellaterra.

¹³ http://www.mgf.uab.cat/esp/recursos_para_profesionales.html

¹⁴ KAPLAN, A.; TORAN, P.; BEDOYA, M.H. et al (2006). "Las mutilaciones genitales femeninas: Reflexiones para una intervención desde la atención primaria", en *Atención Primaria* 38(2) 122-6.

¹⁵ KAPLAN, A.; CANO, F.; MORENO, J. y PEREZ JARAUTA, M. J. (2008). "From local to global: Female Genital Mutilation in Diaspora", en *Journal of FGM and other harmful traditional practices* IAC, Geneva. Addis Abeba, nº1.

¹⁶ KAPLAN, A.; TORAN, P.; MORENO, J.; CASTANY, M.J. y MUÑOZ, L. (2009). "Perception of primary health professionals about Female Genital Mutilation: from healthcare to intercultural competence" en *Bio Med Central Health Services Research*, nº9, pp. 11

¹⁷ KAPLAN, A.; FERNÁNDEZ, N.; MORENO, J.; et al (2010). "Female Genital Mutilation: perceptions of healthcare professionals and the perspective of the migrant families", en *Bio Med Central Public Health*, nº10, pp. 193.